

**GemeenteBeleidsMonitor
2020
Vijfheerenlanden**

Leefbaarheid, Veiligheid
en Sociale Kracht

Woord vooraf: waarom de Monitor Sociale Kracht?

De verhouding tussen overheid en burgers verandert sterk. Meer en meer wordt een beroep gedaan op de inzet van burgers. Dat geldt voor de zorg voor elkaar, maar ook voor de inrichting van en het onderhoud in de buurt en de leefbaarheid en veiligheid in de directe woonomgeving. Een aanpassingsslag is nodig voor alle partijen. Het zorgstelsel bijvoorbeeld leunt niet louter meer op overheidsvoorzieningen, maar vereist ook dat mensen kijken wat ze zelf nog kunnen en willen doen voor elkaar. Inwoners worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid en kracht en op die van hun netwerk en omgeving. De ondersteuning moet bovendien zo dichtbij mogelijk, liefst in de eigen wijk of kern, worden georganiseerd. Gemeenten zijn wél voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor de ondersteuning aan jeugdigen, chronisch zieken, ouderen en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Aan gemeenten is de taak om een sociale infrastructuur neer te zetten voor mensen die hulp of ondersteuning nodig hebben.

Er zijn databronnen beschikbaar om te kunnen meten of gemeenten op het goede spoor zitten. Het gaat daarbij dan vooral om registratiecijfers van inwoners die in bepaalde beleidscategorieën vallen. Naast objectieve cijfers (met name aantal registraties) is het belangrijk dat vanuit het perspectief van burgers wordt gekeken naar mogelijkheden en kansen in wijken en buurten en bij de burgers zelf. Daarom staat in de Monitor Sociale Kracht de beleving van de burgers centraal: wat vinden de burgers, redden ze zichzelf, wat *kunnen* ze (zelf en met anderen) doen en belangrijk ook: wat *willen* ze doen? Om de benodigde informatie te verzamelen wordt een enquête ingezet onder een willekeurige steekproef van inwoners van 18 jaar en ouder.

Over de kwaliteit van wijken of buurten, in termen van leefbaarheid en veiligheid, is al veel bekend, maar deze informatie biedt vaak onvoldoende inzicht in waar de kracht van de bewoners zit en hoe deze benut, ingezet en gestimuleerd kan worden of juist waar deze kracht ontbreekt en waarom. Met de Monitor Sociale Kracht krijgen gemeenten deze concrete kennis en inzichten wél. Andere monitoren meten alleen de veerkracht van mensen óf zijn puur gericht op de leefbaarheid van wijken of buurten, de Monitor Sociale Kracht biedt de focus vanuit beide invalshoeken. Immers, zowel persoonlijke factoren als omgevingsfactoren bepalen de sociale kracht van het collectief. Uiteindelijk levert dit gemeenten handvatten op om gerichte interventies te kunnen doen om de sociale kracht in buurten te versterken. Met de monitor worden impliciet de gegevens verzameld voor de verkorte versie van de Burgerpeiling Waar Staat Je Gemeente van KING/VNG.

De Monitor Sociale Kracht gaat uit van de veronderstelling dat de sociale kracht van (het collectief van) inwoners (i.c. een groep of een buurt) wordt bepaald door zeven componenten die betrekking hebben op enerzijds persoonlijke kenmerken en de deelname aan de maatschappij (zelfredzaamheid, participatie, (mate van) eenzaamheid en financiële zelfredzaamheid) en anderzijds op de leefomgeving van burgers (sociale samenhang, beleving van leefbaarheid en veiligheid).

Om een totaalscore te kunnen berekenen en de uitkomsten goed te kunnen vergelijken wordt voor elke component een indicatorscore berekend op een schaal van 0 tot 10. De scores hebben primair een relatieve waarde: door de uitkomsten van de enquête om te rekenen naar scores worden ijkpunten vastgelegd en zijn benchmarks mogelijk tussen gemeenten, kernen, wijken of buurten en inwonersgroepen, maar ook in de tijd. De scores lopen van 'slecht' naar 'goed': hoe hoger de waarde, des te beter de situatie. Samen bepalen de indicatorscores de sociale kracht. Beproefde en gevalideerde vragen vormen de basis voor het berekenen van de scores. Met deze achterliggende vragen kunnen de scores worden geduid en verklaard.

Om de scores te kunnen berekenen wordt een gestandaardiseerde vragenlijst ingezet. Gemeenten hebben echter de ruimte om extra vragen toe te voegen, afhankelijk van de behoefte aan informatie.

Zelfredzaamheid

Participatie

Mate van
eenzaamheid

Financiële
zelfredzaamheid

Sociale samenhang
in de buurt

Leefbaarheid

Veiligheid

Persoonlijke kenmerken:

- **Zelfredzaamheid** is het vermogen van mensen om zichzelf te redden in geval van voortdurende veranderingen en gevolgen van een (chronische) ziekte, beperking of tegenslag, op alle levensterreinen. Zelfredzaamheid valt uiteen in het zich kunnen redden in het dagelijks leven (bijv. bij algemene dagelijkse levensverrichtingen zoals aankleden, opvoeding, bewegen en sociale contacten), het zelforganiserend vermogen (zelf hulp inschakelen, zelfregie) en de weerbaarheid (aanpassingsvermogen en veerkracht).
- **Participatie** heeft betrekking op de mate waarin iemand deelneemt aan de samenleving en aan het maatschappelijk leven. In kaart wordt gebracht hoe het sociale leven er uit ziet en wat de maatschappelijke betrokkenheid en inzet is van burgers. Bij participatie gaat het om wel of geen werk, re-integratie en opleiding, doen van mantelzorg of vrijwilligerswerk en de betrokkenheid bij het verenigingsleven en deelname aan activiteiten.
- **Mate van eenzaamheid** wordt bepaald door een aantal uitspraken over het gevoel van eenzaamheid en het hebben van een al dan niet beperkt sociaal netwerk.
- **Financiële zelfredzaamheid** zegt iets over de financiële draagkracht en –last van mensen. Dit is een belangrijke indicator voor de mogelijkheden of capaciteiten van een individu of van buurtbewoners tezamen. Aspecten van sociaal economische status zijn inkomen, opleidingsniveau en type woning, maar uiteindelijk wordt dit bepaald door de vraag of men wel of niet kan rondkomen van het huishoudinkomen.

Kerngerichte indicatoren:

- **Sociale samenhang in de buurt** gaat over de samenhang of cohesie in de buurt en de bereidheid om zich in te zetten voor de buurt. Sociale samenhang in de buurt is van belang voor het aanpakken en tegengaan van buurtverval. Het vormt een aanknopingspunt voor de ontwikkeling van buurten. Bij sociale samenhang in de buurt kan een onderscheid worden gemaakt in sociale cohesie en informele sociale controle, ofwel de bereidheid tot ingrijpen en de feitelijke inzet voor de buurt.
- **Leefbaarheidsbeleving** heeft betrekking op de kwaliteit van kernen in termen van fijn leven in de kern en een prettige buurt om in te wonen. Het gaat vooral om de leef- en woonomgeving van mensen, inclusief de voorzieningen in de buurt. Aspecten van leefbaarheid zijn: de aanwezigheid van voorzieningen, het onderhoud (en verloedering) van de openbare ruimte en de beleving van de woonomgeving.
- **Veiligheidsbeleving** is ook een indicator die iets zegt over de kwaliteit van kernen. In relatie tot sociale kracht gaat het hierbij vooral om de beleving van veiligheid. De score voor de veiligheidsbeleving wordt bepaald door de veiligheidsbeleving en de mate waarin sociale overlast wordt ervaren.

In november/december 2020 is in gemeente Vijfheerenlanden de Gemeentebelidsmonitor uitgevoerd, waarin veel actuele beleidsonderwerpen zijn voorgelegd aan burgers. In januari 2019 is door een fusie van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik de gemeente Vijfheerenlanden ontstaan. Om voor te sorteren op de toekomst is in 2018 de (nul)meting van de Monitor Sociale Kracht uniform en gelijktijdig uitgevoerd in de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik. In 2020 is de tweede meting uitgevoerd, deze keer voor de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. Het doel van het onderzoek is om op gemeenteniveau betrouwbare uitspraken te kunnen doen en in te kunnen zoomen op de kernen binnen de gemeente. Met deze monitor is de beleving van bewoners gemeten van een groot aantal aspecten in het sociale domein. Er zijn vragen gesteld over zelfredzaamheid, zorgen voor elkaar, inzet voor de buurt, eenzaamheid, maar ook overlast, gevoelens van (on)veiligheid en leefbaarheid zijn aan bod gekomen.

Steekproef en respons

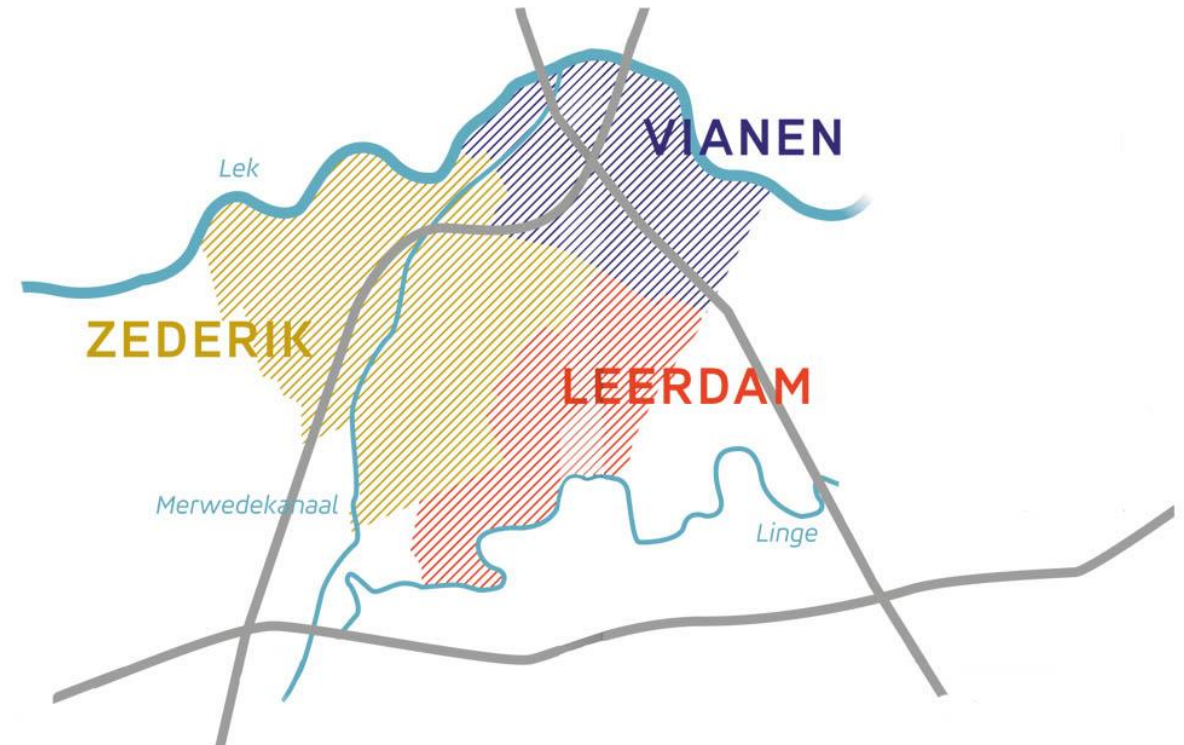
Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een vragenlijst onder inwoners van 18 tot en met 85 jaar. Deze rapportage bevat informatie op zowel gemeente- als kernniveau. De steekproefomvang is gebaseerd op deze indeling. Om recht te doen aan de werkelijke verdeling zijn de uitkomsten gewogen op basis van de verdeling naar kern, sekse en leeftijdsgroep. Om een zo hoog en representatief mogelijke respons te behalen, konden de inwoners de vragenlijst naar keuze online, op papier of telefonisch beantwoorden. De meerderheid heeft de vragenlijst online ingevuld (85%), 14% via de telefoon en 1% op papier. Van de 7.350 inwoners die zijn uitgenodigd om aan het onderzoek mee te doen hebben er 2.157 meegedaan, dit komt neer op een respons van 29%. De respons is bij deze meting iets lager omdat het aandeel ouderen dat in de steekproef was opgenomen lager was dan bij de vorige meting.

Analyse

Naast uitkomsten op het niveau van de gemeente is in het onderzoek gekeken naar de 21 gebieden binnen de gemeente (zie volgende pagina). Differentiatie op kernniveau levert immers meer gerichte informatie op. Ook wordt voor iedere pijler inzicht gegeven in de wijze waarop meer kwetsbare groepen scoren op (aspecten van) sociale kracht. Het gaat dan bijvoorbeeld om 75-plussers, alleenstaanden, mensen zonder sociale contacten, eenzame inwoners of mensen met financiële problemen. De belangrijkste uitkomsten zijn in deze rapportage weergegeven. Deze bestaat uit een eerste deel waarbij wordt ingegaan op de zeven pijlers van sociale kracht en een tweede deel waarbij de uitkomsten voor de 21 deelgebieden afzonderlijk zijn belicht. Naast deze rapportage is een apart tabellenboek voor sociale kracht opgesteld, waarin de scores voor de gemeente Vijfheerenlanden en de uitkomsten op de achterliggende vragen per kern zijn opgenomen. Kleine afwijkingen in de cijfers komen voort uit afronding en/of weging. In 2018 bestond de steekproef voor een groter deel uit 65-plussers dan dit jaar het geval is. De verschillen tussen 2018 en 2020 kunnen daarom op sommige vlakken in werkelijkheid minder groot zijn. Bij de interpretatie van de jaarvergelijkingen moet hiermee rekening worden gehouden.

1. Leerdam Centrum
2. Leerdam Oost
3. Leerdam West
4. Leerdam Noord
5. Schoonrewoerd
6. Kedichem
7. Vianen Binnenstad
8. Hogeland / Blankenborch
9. De Hagen + industriegebied
10. Monnikenhof
11. Amaliastein
12. Hagestein + buitengebied
13. Everdingen + buitengebied
14. Zijderveld + buitengebied
15. Hoef en Haag
16. Meerkerk
17. Ameide / Tienhoven
18. Hei- en Boeicop
19. Nieuwland
20. Leerbroek
21. Lexmond

(nieuw in 2020)

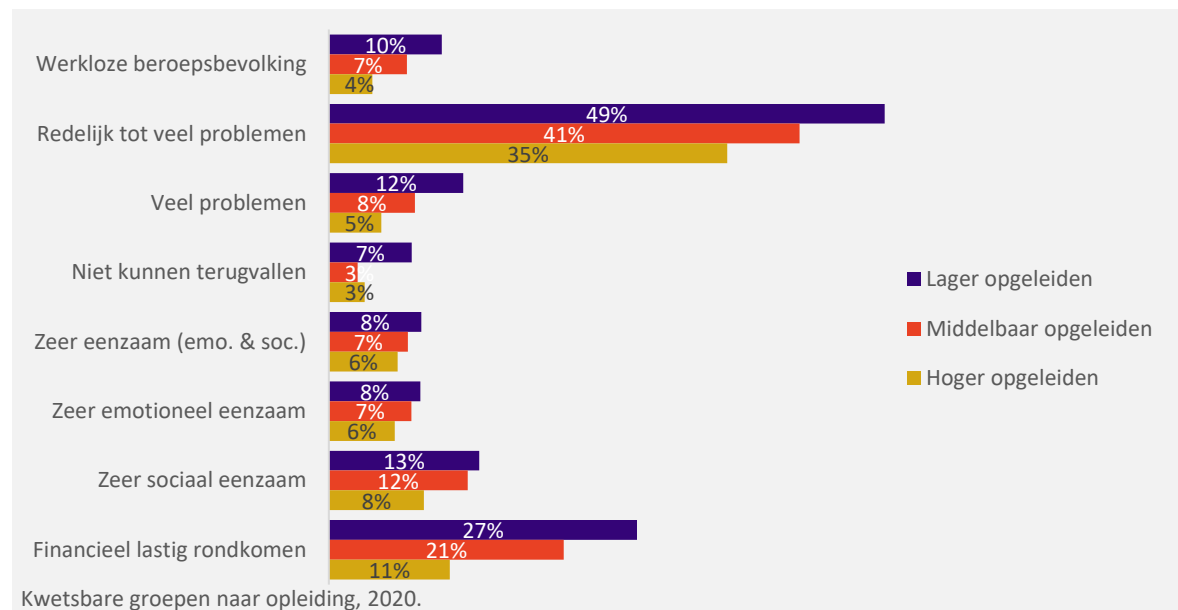
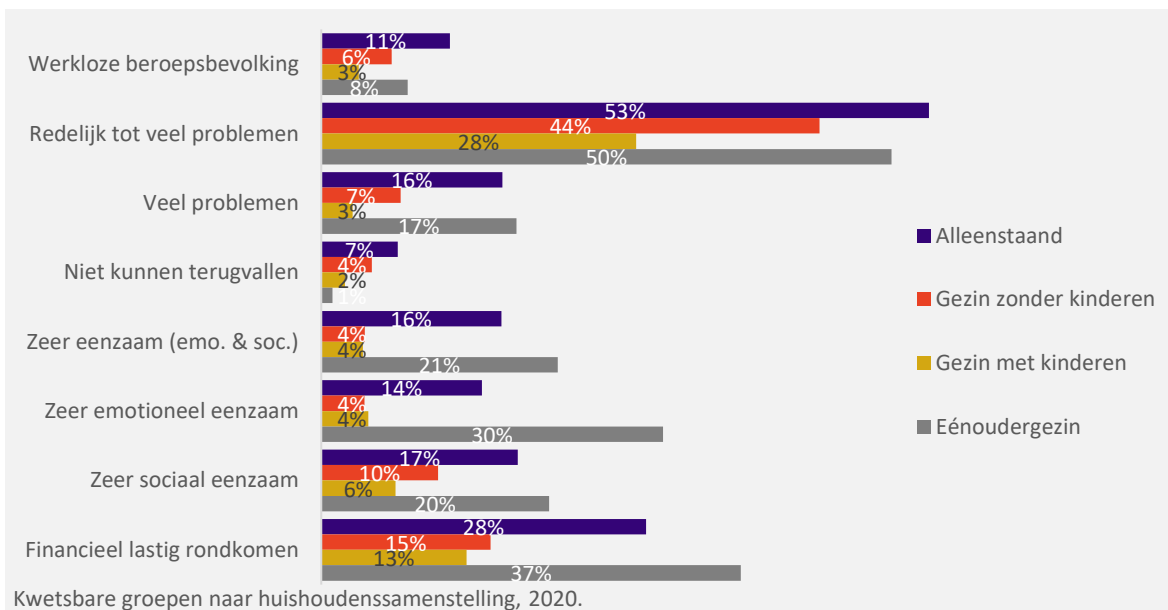
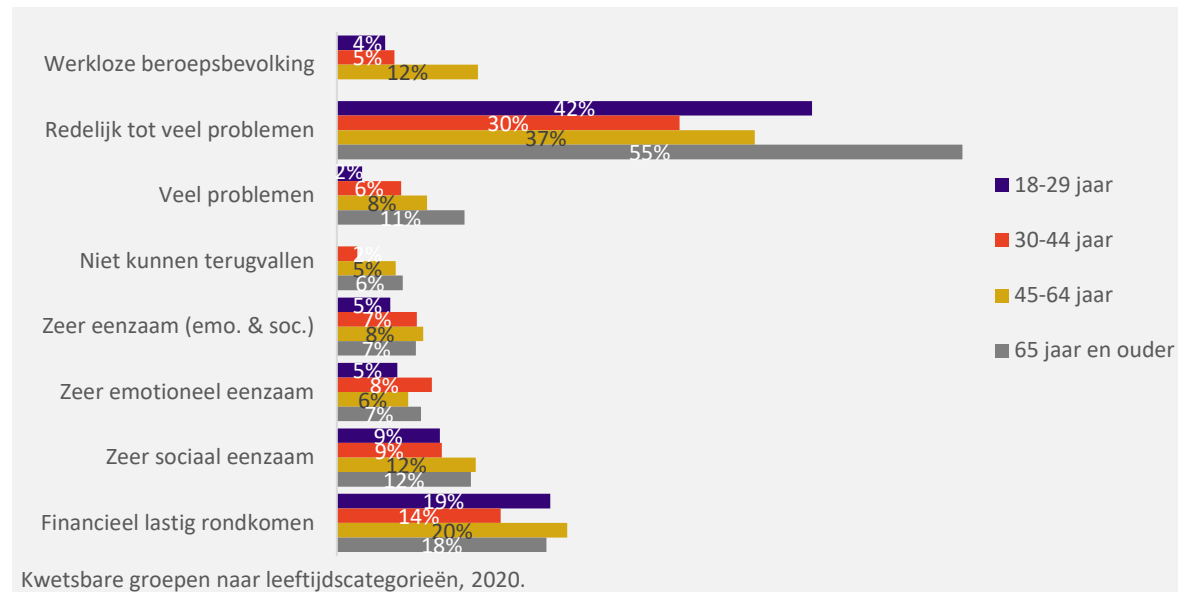
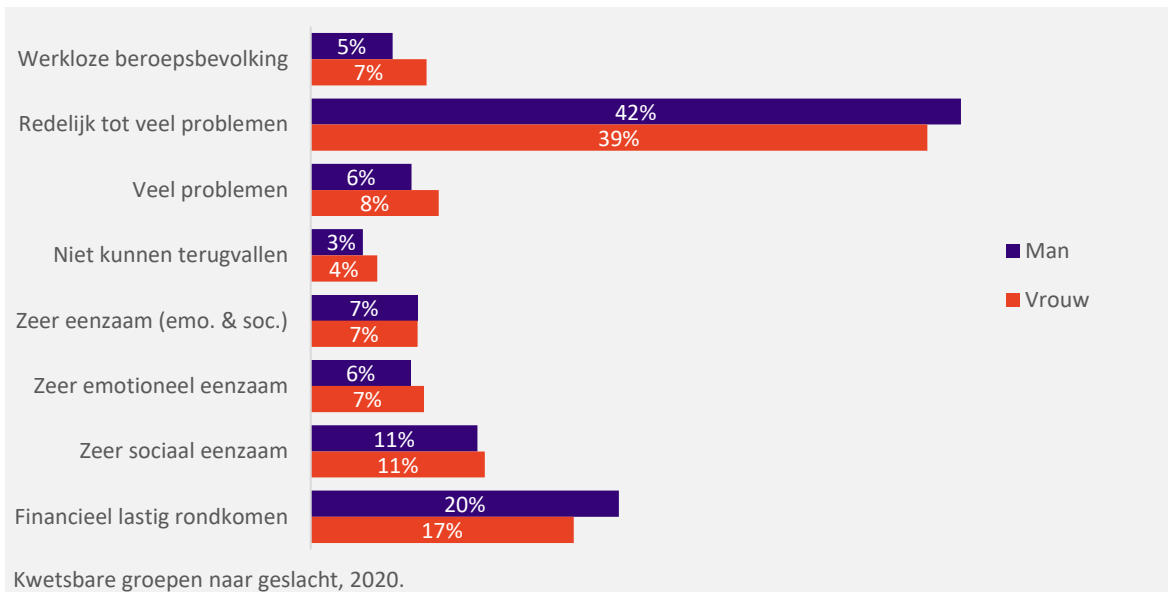
Analyse van kwetsbare groepen

De Monitor Sociale Kracht biedt naast de monitoring op bijv. gebieden, ook de mogelijkheid om signalen op te vangen van bepaalde doelgroepen. Doelgroepen die vanuit onze ervaring en onderzoeksresultaten als kwetsbaar gezien kunnen worden. Het is goed om te weten dat deze kwetsbare groepen niet per se bestaan uit personen met dezelfde achtergrondkenmerken zoals leeftijd, opleidingsniveau, een betaalde baan hebben of sociaal actief zijn. Het blijkt dat deze kwetsbare groepen bestaan uit personen van alle leeftijden, opleidingsniveau en gezinssamenstellingen.

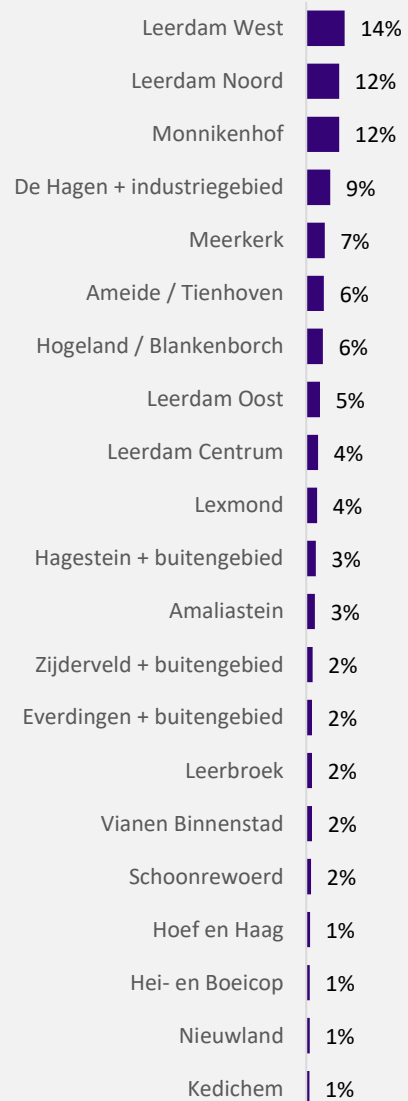
De kwetsbare groepen die zijn gedefinieerd zijn:

- Werkloze beroepsbevolking (CBS >12 uur per week)
Deze groep bestaat uit personen die tussen de 18 en 64 jaar oud zijn, die **niet meer dan 12 uur per week werken** en arbeidsongeschikt of langdurig ziek zijn EN personen die **niet meer dan 12 uur per week werken** maar wel op zoek zijn naar werk.
- Redelijk tot veel problemen
Deze groep bestaat uit personen die zelf hebben aangegeven **redelijk tot veel** problemen te hebben met dagelijkse bezigheden. Denk hierbij aan boodschappen doen, de kinderen opvoeden, lichamelijk en psychische gezondheid.
- Veel problemen
Deze groep bestaat uit personen die zelf hebben aangegeven **veel** problemen te hebben met dagelijkse bezigheden.
- Niet kunnen terugvallen
Deze groep bestaat uit personen die hebben aangegeven **niet op familie, vrienden EN buurtgenoten te kunnen terugvallen** in geval van nood.
- Zeer emotioneel eenzaam
Deze groep bestaat uit personen die **op 3 van de 3 stellingen over emotionele eenzaamheid geen positief antwoord** hebben gegeven. Deze stellingen gaan over de mate waarin men zich alleen voelt door het gebrek van vertrouwensband zoals bij een goede vriendschap of (levenspartner)partner.
- Zeer sociaal eenzaam
Deze groep bestaat uit personen die **op 3 van de 3 stellingen over sociale eenzaamheid geen positief antwoord** hebben gegeven. Deze stellingen gaan over de mate waarin men sociale contacten heeft met bijvoorbeeld vrienden, collega's of buurtgenoten.
- Zeer eenzaam (Emotioneel en Sociaal eenzaam)
Deze groep bestaat uit personen die **op minimaal 5 van de 6 stellingen over eenzaamheid (sociaal en emotioneel) geen positief antwoord** hebben gegeven. Deze stellingen gaan in op bijv. het missen van mensen, leegte ervaren, genoeg mensen hebben waarop men kan vertrouwen en mensen waarmee men zich verbonden voelt.
- Financieel lastig rondkomen
Deze groep bestaat uit personen die **net aan, moeilijk en/of zeer moeilijk kunnen rondkomen** van hun netto inkomen.

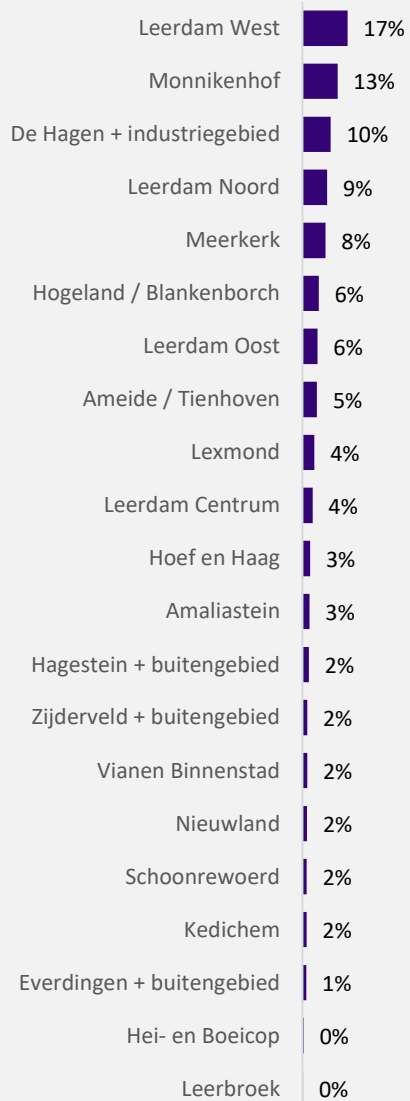
Persoonskenmerken van mensen in kwetsbare groepen

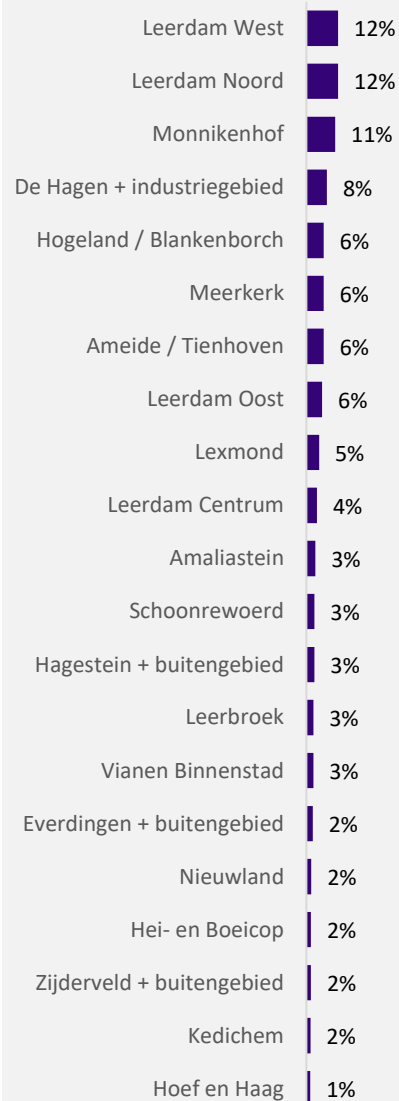
Waar wonen mensen uit kwetsbare groepen

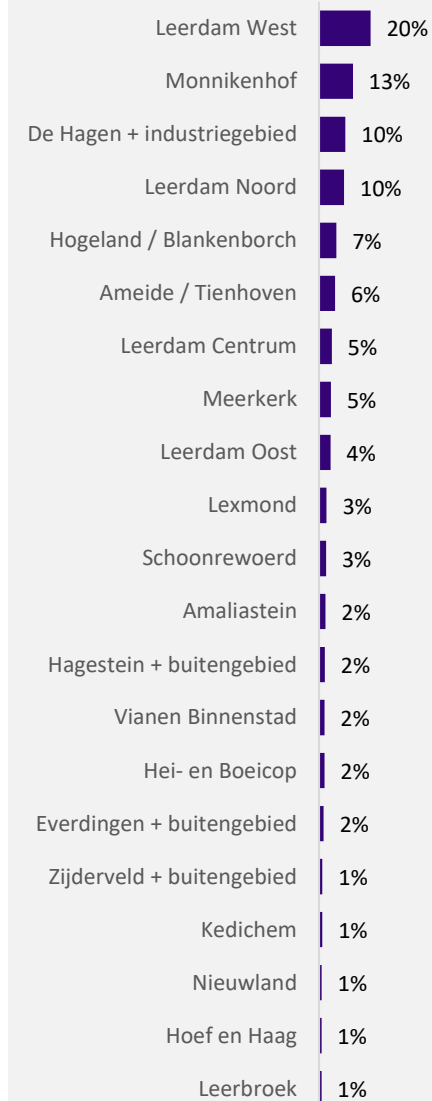
Redelijk veel tot veel dagelijkse problemen, 2020.

Veel dagelijkse problemen, 2020.

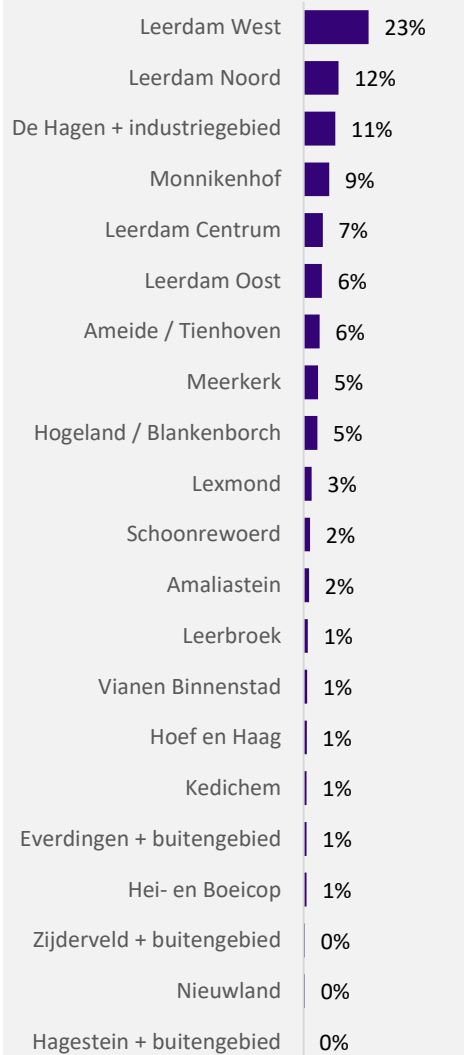

Niet kunnen terugvallen, 2020.

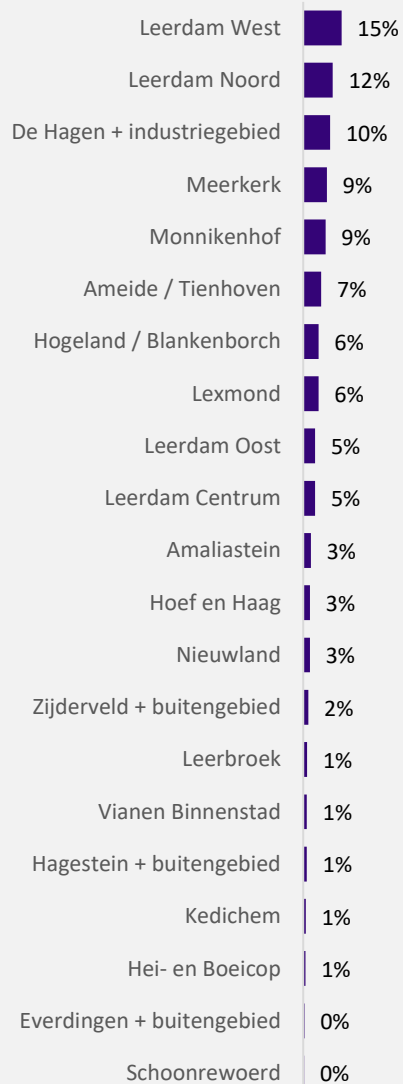

Net aan tot (zeer) moeilijk rondkomen, 2020.

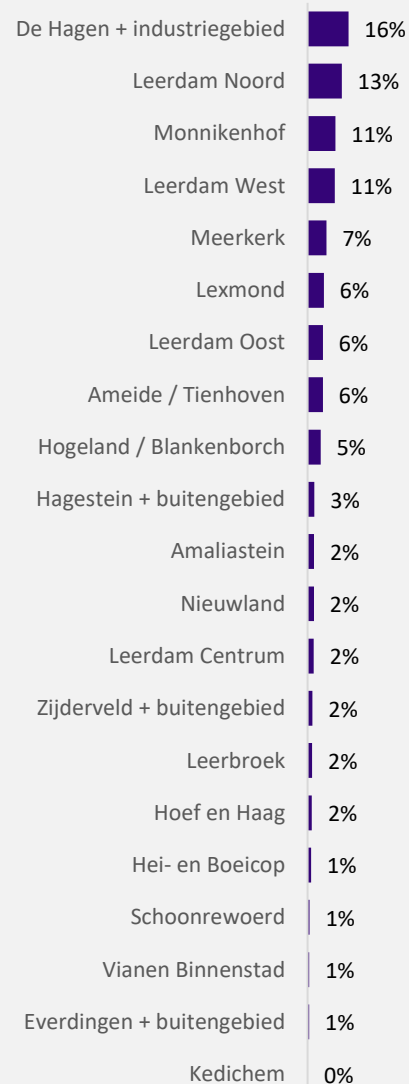
Waar wonen mensen uit kwetsbare groepen

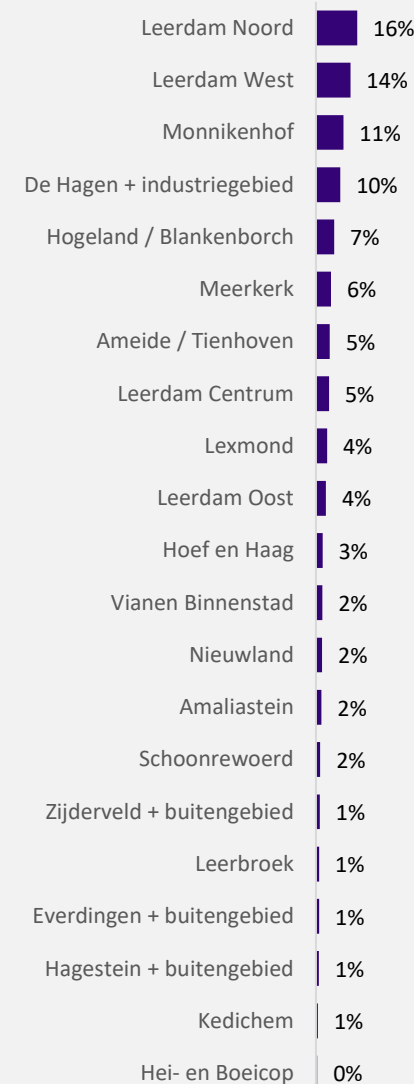
Niet-werkzame beroepsbevolking (langdurig ziek, arbeidsongeschikt of op zoek naar werk), 2020.

Zeer eenzaam (Emotioneel en Sociaal), 2020.

Zeer emotioneel eenzaam, 2020.

Zeer sociaal eenzaam, 2020.

Analyse van kwetsbare groepen

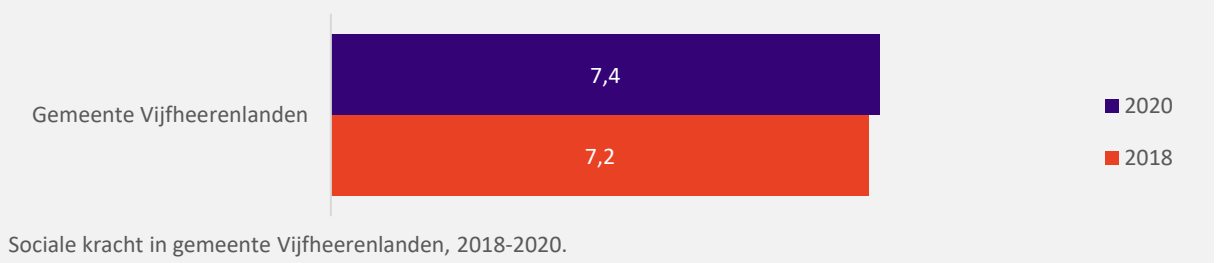
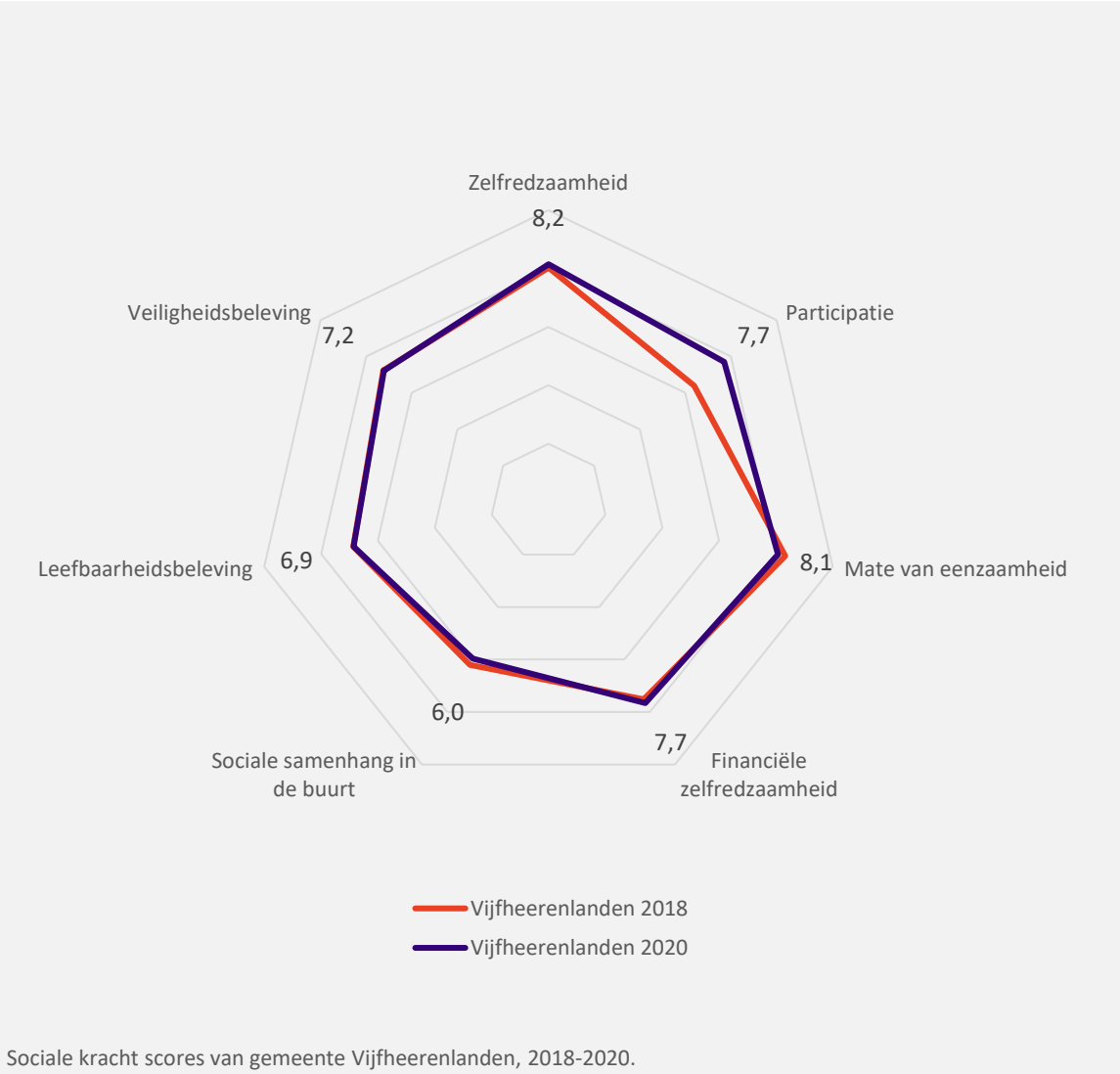
Uit een nadere verkenning van de kwetsbare doelgroepen is te zien dat vrouwen net iets vaker tot de kwetsbare doelgroepen behoren dan mannen. Groot zijn de verschillen echter niet. Mannen ervaren echter net iets vaker redelijk veel problemen en hebben iets meer moeite om financieel rond te komen.

Alleenstaanden en eenoudergezinnen behoren meer dan gemiddeld tot de kwetsbare doelgroepen. De eenoudergezinnen hebben veel meer moeite om financieel rond te komen en ervaren meer sociale eenzaamheid. Alleenstaanden worden meer dan gemiddeld getroffen door werkloosheid.

Naar leeftijd is vooral te zien dat de 65-plussers meer problemen ervaren, maar daarnaast zijn het vaker ook jongeren die redelijk veel problemen ervaren. Bij de 65-plussers gaat het vaak om de gezondheid, bij de jongeren meer om psychische problemen. Op de andere vlakken zijn de verschillen tussen de verschillende leeftijdsgroepen relatief beperkt.

Naar opleidingsniveau behoren de inwoners met een lager opleidingsniveau meer dan gemiddeld tot de kwetsbare doelgroepen. Zij kunnen financieel lastiger rondkomen, worden vaker geconfronteerd met werkloosheid en met problemen en zij kunnen minder vaak op anderen terugvallen.

Het zijn vooral deelgebieden in Leerdam waar in verhouding veel kwetsbare doelgroepen wonen. Het aandeel werklozen is het hoogst in Leerdam West (23%) evenals het aandeel inwoners dat (zeer) moeilijk kan rondkomen (20%). Ook Leerdam Noord, de Monnikenhof en De Hagen zijn in de top drie te vinden waar het gaat om kwetsbare doelgroepen.

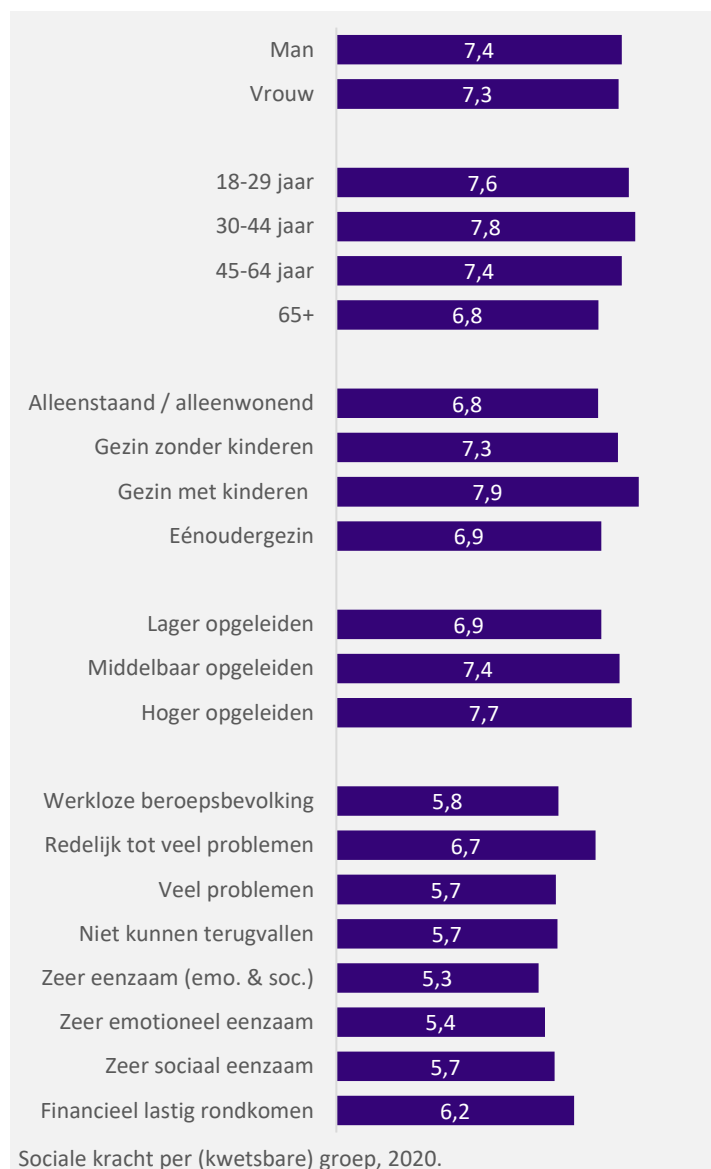
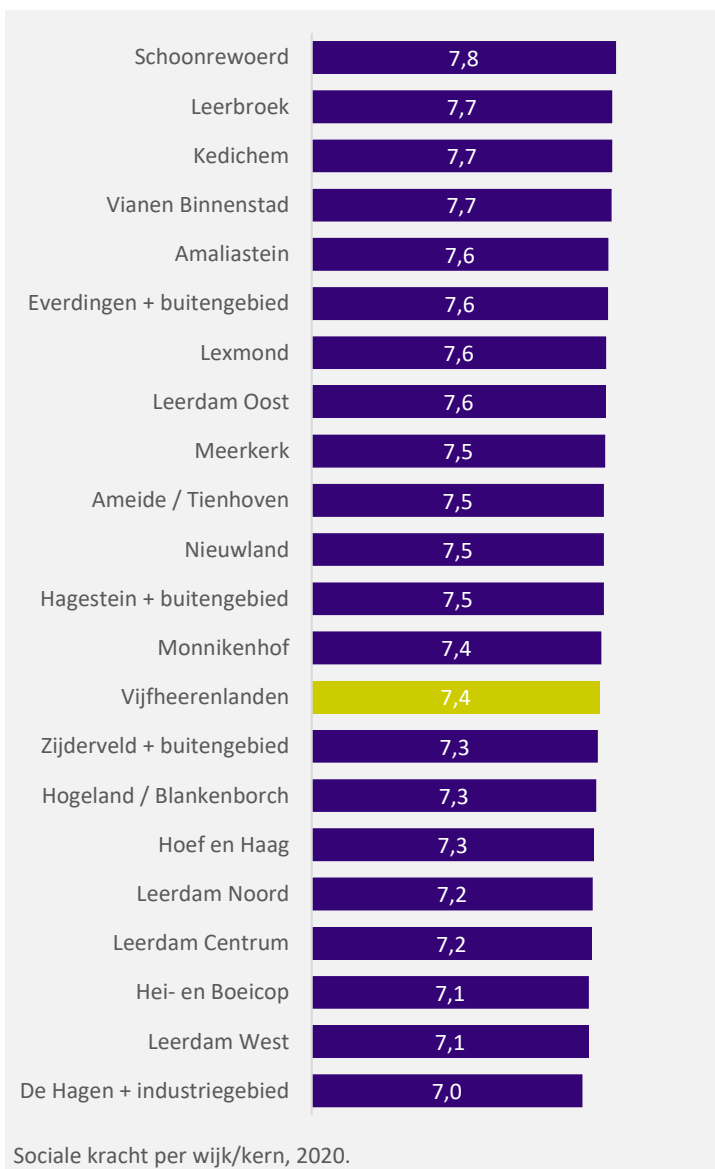

De gemiddelde score voor de sociale kracht in Vijfheerenlanden is een 7,4, wat iets hoger is dan de score in 2018 (7,2).

De scores voor de onderdelen van de sociale kracht lopen uiteen van 6,0 voor de sociale samenhang in de buurt tot 8,2 voor zelfredzaamheid. Ook de score voor de (mate van) eenzaamheid ligt boven de 8 (8,1). De scores voor financiële zelfredzaamheid (7,7) en participatie (7,7) liggen net daar onder. Voor veiligheidsbeleving is de score een 7,2 en voor leefbaarheidsbeleving een 6,9.

Vergeleken met de vorige meting is met name de score voor participatie verbeterd: van een 6,4 naar een 7,7. Deze sterke toename hangt samen met een kleiner maar reëler aandeel 65-plussers bij de huidige meting. De verschuivingen bij de andere pijlers zijn geringer. Zo zijn de scores voor zelfredzaamheid en financiële zelfredzaamheid iets verbeterd en die van mate van eenzaamheid en sociale samenhang iets verslechterd. Dit laatste kan het gevolg zijn van het coronavirus en de bijbehorende maatregelen. Per saldo levert dit een score voor sociale kracht op die iets beter is dan die van de meting in 2018.

Sociale Kracht in Vijfheerenlanden naar gebied en doelgroep

Op het kernniveau vinden we de laagste scores voor de Sociale Kracht in Hei- en Boeicop (7,1), Leerdam West (7,1) en De Hagen (7,0). Schoonrewoerd (7,8), Leerbroek (7,7), Kedichem (7,7) en Vianen Binnenstad (7,7) hebben de hoogste totaalscores.

30 tot en met 44 jarigen (7,8) laten een boven gemiddeld score zien, 65-plussers juist een lagere (6,8). Gezinnen met kinderen (7,9) scoren hoger dan gemiddeld, alleenstaanden (6,8) en eenoudergezinnen (6,8) scoren lager dan gemiddeld. Naar opleidingsniveau laten de hoger opgeleiden (7,7) een veel hogere score zien dan de lager opgeleiden (6,9) lager. De kwetsbare doelgroepen scoren allemaal lager dan gemiddeld op sociale kracht. Dit geldt het sterkst voor eenzame inwoners zowel emotionele als sociale eenzaamheid (5,3). Ook inwoners die niet terug kunnen vallen op anderen (5,7), die geconfronteerd worden met veel problemen (5,7) en inwoners die werkloos zijn laten een veel lagere sociale kracht score zien (5,8).

Sociale Kracht tabelvorm

	Gemeente Vijfheerenlanden	Leerdam Centrum	Leerdam Oost	Leerdam West	Leerdam Noord	Schoonrewoerd	Kedichem	Vianen Binnenstad	Hogeland / Blankenborch	De Hagen + industriegebied	Monnikenhof	Amaliastein	Hagestein + buitengebied	Everdingen + buitengebied	Zijderveld + buitengebied	Hoef en Haag	Meerkerk	Ameide / Tienhoven	Hei- en Boeicop	Nieuwland	Leerbroek	Lexmond
Sociale Kracht	7,4	7,2	7,6	7,1	7,2	7,8	7,7	7,7	7,3	7,0	7,4	7,6	7,5	7,6	7,3	7,3	7,5	7,5	7,1	7,5	7,7	7,6
Zelfredzaamheid	8,2	8,4	8,3	8,1	8,1	8,4	8,6	8,2	8,1	8,0	8,1	8,4	8,1	8,4	7,6	8,1	8,0	8,1	8,2	8,0	8,3	8,1
Participatie	7,7	7,2	7,6	7,4	7,4	7,9	7,8	8,4	7,2	7,3	7,9	8,2	8,2	7,9	8,1	9,1	8,0	7,6	7,8	8,3	8,0	8,2
Mate van eenzaamheid	8,1	8,0	8,5	8,2	7,8	8,9	8,9	8,2	8,0	7,6	8,1	8,1	8,0	8,1	7,6	7,2	8,0	8,2	8,1	8,3	8,5	7,9
Financiële zelfredzaamheid	7,7	7,4	7,8	7,0	7,8	7,7	7,6	8,1	7,7	7,2	7,6	7,7	8,2	8,2	7,7	7,6	8,1	7,8	7,1	8,1	8,2	7,8
Sociale samenhang in de buurt	6,0	5,2	6,0	5,7	5,4	6,8	6,6	6,1	5,8	5,6	6,0	6,3	6,4	6,5	6,2	5,9	6,2	6,3	6,6	6,6	6,7	6,5
Leefbaarheidsbeleving	6,9	7,0	7,2	6,7	6,8	7,2	6,5	7,3	7,2	6,7	7,1	7,0	6,1	6,4	6,2	6,1	7,0	7,1	5,9	6,3	6,8	7,0
Veiligheidsbeleving	7,2	7,3	7,6	6,8	7,1	8,0	8,2	7,6	7,1	6,3	7,2	7,6	7,4	7,8	8,1	6,7	7,4	7,5	6,2	7,3	7,7	7,4